

VOGELZIEKTES OVERDRAAGBAAR OP MENSEN

INLEIDING

Vogelhouders (huisdierenliefhebbers en pluimveeproducenten) moeten er zich van bewust zijn dat bepaalde vogelziektes overdraagbaar zijn op mensen. We moeten er echter meteen bijzeggen dat ze erg schaars zijn en geen aanleiding kunnen zijn om de hobby de rug toe te keren. Voor de meesten onder ons vormen ze geen echte bedreiging, maar liefhebbers moeten er zich bewust van zijn en moeten indien nodig medische hulp inroepen.

"Zoonoses" verwijzen naar dierlijke infectieziekten die op de mens overdraagbaar zijn. Deze kunnen op verschillende manieren bij de mens terecht komen: bacterieel, viraal, chlamydiaal, protozoaal en fungaal. Individuele gevallen van besmetting dienen bekeken te worden samen met leeftijd, algemene gezondheidstoestand, weerstandsvermogen en of er vroegtijdig hulp is gezocht of niet. Het vermogen van een microorganisme om een mens ziek te maken, hangt af van de sterkte van het organisme, de dosis waarmee de persoon in kwestie in aanraking is gekomen en de manier waarop de infectie heeft plaatsgevonden.

Chlamyidiose, salmonella, arizonose en colibacillose zijn de meest voorkomende. Chlamysidiose, salmonella, oosterse equine encephalitis en vogeltuberculose kunnen ernstig en zelfs levensbedreigend zijn.

CHLAMYDIOSIS

Chlamydia psittaci, een ongewoon organisme lijkend op bacteriën, komt wereldwijd voor en treft meer dan 100 vogelsoorten. Het veroorzaakt een ziekte, psittacosis of papegaaizenziekte, wanneer het kromsnavels zoals papegaaien, parkieten enz. besmet en de ziekte wordt ornithose genoemd wanneer ze voorkomt bij andere vogels en bij de mens.

Chlamyidiose is in de VS een probleem bij kalkoenen, duiven en kromsnavels. In Europa zijn het echter vooral ganzen en eenden die er mee te maken hebben. Bepaald pluimvee (zoals kalkoenen) zijn er erg gevoelig voor, terwijl kippen bijvoorbeeld meer resistent zijn.

Chlamyidiose wordt voornamelijk overgedragen

door het inademen van besmet stof afkomstig van uitwerpselen van besmette dieren (de dragers). Het organisme wordt zowel via de uitwerpselen als via neusvocht verspreid. Een plaag wordt het meestal niet en als dit al gebeurt dan is stress de hoofdoorzaak. Een vogel kan jarenlang drager zijn van het organisme, dat overleeft in droge omstandigheden waardoor orale verspreiding en besmetting van kledij en allerlei materiaal voor de hand ligt. Chlamyidiose kan overgaan van vogel op vogel via de uitwerpselen en van de vogel op de mens. Tussen mensen kan overdracht voorkomen via speeksel.

Chlamyidiose komt soms voor bij mensen die bezig zijn met kromsnavels (papegaaien, parkieten, enz.) en duiven, alsook bij personen die werkzaam zijn in kalkoenslachterijen of in labo's waar diagnoses dienaangaande gesteld worden.

De incubatietijd van chlamyidiose ligt tussen de 4 en 15 dagen, waarbij 10 dagen het vaakst voorkomt. Vogels krijgen diarree, hoesten en krijgen last van ogen en neus in alle vormen. Er kan een hoge sterfte optreden wanneer niet snel en adequaat ingegrepen wordt. Bij de mens manifesteert de infectie zich door koorts en zweten, een plotse opkomst van rillingen, pijn in spieren en gewrichten, gebrek aan eetlust, hoofdpijn en pijn in de borst. Verdere complicaties kunnen leiden tot een ontsteking van de hartspier en verlaagde hartslag.

Besmette vogels moeten behandeld worden met een breed-spectrum antibioticum, dit gedurende 45 dagen. Duiven en kalkoenenkwekerijen dienen volledig behandeld te worden teneinde de dragende vogels niet te ontzien.

Mensen worden behandeld met tetracycline voor minstens 21 dagen. Omdat dit antibioticum onomkeerbaar gebonden kan worden aan bepaalde mineralen, dient de inname van calcium tijdens de behandeling tot een minimum beperkt te worden.

SALMONELLA

Er zijn ongeveer 200 verschillende types van het salmonellabacterie. Bijna alle dieren zijn vatbaar voor salmonella, maar dieren in stressomstandigheden zijn ook hier het gevoeligst. Symptomen zijn diarree, overgeven en lage koorts. Zij kunnen overgaan in uitdroging en algemene zwakte, die vooral bij zeer jonge en oude mensen de dood kan veroorzaken. In erge gevallen kan er sprake

zijn van hoge koorts, bloedvergiftiging, hoofdpijn, depressie. Ontstekingen kunnen voorkomen op bijna alle organen, zoals het hart, nieren, gewrichten, hersenvlies enz.

De incubatietijd ligt tussen 6 en 72 uur, waarbij 12 tot 36 uur het meest voorkomt. Salmonella wordt overgedragen door voedsel dat besmet is met uitwerpselen die de salmonellabacterie bevatten.

Het afscheiden van de bacterie varieert van enkele dagen tot een paar weken. Bij sommige salmonellasoorten kan dit zelfs een leven lang doorgaan. Salmonella enteritidis in uitwerpselen van gevogelte kan door de eischelp in het ei binnendringen en kan dus in ongekookte eieren aanwezig zijn.

In de meeste gevallen wordt salmonella behandeld met voldoende vochttoediening en electrolyten. Antibiotica worden alleen voorgeschreven wanneer de bacterie het spijsverteringsstelsel besmet en ontregeld heeft.

COLIBACILLOSE

Colibacillose wordt veroorzaakt door de *Escherichia coli* bacterie. *E. coli* is een bacterie die gewoonlijk het darmstelsel van dieren aantast. Er zijn verschillende soorten, doch niet allemaal pathogeen (ziektkundig). Bij pluimvee kan het chronische ademhalingsproblemen, synovitis (ontsteking van de gewrichten dat kan leiden tot lamheid), pericarditis (ontsteking van de hartzak) en salpingitis (ontsteking van het eikanaal) veroorzaken. Mensen die besmet zijn krijgen meestal diarree met risico op complicaties afhankelijk van het soort *E. Coli*. Deze kunnen koorts, uitdroging, shock zijn. De incubatieperiode bedraagt 12 uur tot 5 dagen, waarbij 12 tot 72 uur het meest voor de hand ligt. Overdracht vindt plaats via speeksel of uitwerpselen. Colibacillose ontwikkelt zich soms in water of voedsel. In de meeste gevallen volstaat een bestrijding van de symptomen (vocht, middel tegen diarree). In zware gevallen kan een antibioticum worden voorgeschreven.

ARIZONOSE

Arizonose wordt veroorzaakt door de bacterie *Salmonella Arizona*. *S. Arizona* komt wereldwijd voor. Het komt het meest voor bij

reptielen en vogels, maar alle dieren zijn ontvankelijk. Jonge dieren zijn het gevoeligst. Bij gevogelte resulteert een besmetting in verminderde eiproductie en kuikens die niet uitkomen. De jongen zijn zwak, zijn mager en beven. Een uitbraak van de ziekte kan bij kippen, kalkoenen en kanaries een sterfte meebrengen van 60%. Bij mensen is ook hier diarree het meest voorkomende symptoom. Incubatietijd tussen de 6 en 72 uur, waarvan 12 tot 36 uur het meest voorkomt. Overdracht via speeksel en uitwerpselen. Ook via eieren kan het doorgegeven worden. Besmette vogels kunnen lange tijd drager blijven. Een aantal antibiotica kunnen sterfte goed voorkomen, maar slagen er niet in de ingewanden volledig vrij te maken van de bacterie. *S. Arizona* is minder hardnekkig dan andere salmonella-besmettingen maar kan toch maanden lang overleven in de grond, voedsel en water.

EASTERN EQUINE ENCEPHALITIS

Eastern Equine Encephalitis (EEE) wordt veroorzaakt door het geslacht Alphavirus, familie: Togaviridae. Uitbraken van de ziekte komen voor bij industrieel gekweekte fazanten, kippen, kwartels, eenden, kalkoenen en emoes. Darmstoornissen en uitdrogingsverschijnselen zijn de voornaamste symptomen. EEE wordt overgedragen door muggen en muskieten en treft zo vooral zangvogels (zwaluwen, spreeuwen, Vlaamse Gaaien en vinken). Muggen worden besmet en gaan zich voeden op vogels, paarden en mensen en op die manier dragen ze de ziekte over. Bij fazanten worden dieren ook meestal besmet door muggen en muskieten, maar een bijkomende overdracht kan ontstaan door pikken en kannibalisme. De meeste epidemieën komen voor tussen augustus en de eerste vorst. In gebieden waar muggen een langere periode overleven kan de ziekte het ganse jaar door de kop opsteken. EEE komt meest voor bij mensen onder de 15 en boven de 50 jaar. Bij volwassenen is er een plotse aanval van koorts, hoofdpijn, overgeven en lusteloosheid, snel overgaand in stijfheid in de nek, spasmen, delirium, trillingen, gevoelloosheid en coma. Bij kinderen veroorzaakt EEE koorts, hoofdpijn en overgeven voor 1 a 2 dagen. Na een korte verbetering kan hersenvliesontsteking ontstaan met alle gevolgen van dien. Vaak is dan een lange nabehandeling en opvolging nodig.

VOGELTUBERCULOSE

Vogeltuberculose wordt veroorzaakt door de bacterie *Mycobacterium Avium* die nauw verwant is met de menselijke vorm en de vorm die runderen kan treffen. Bij vogels veroorzaakt *M. Avium* een chronisch aftakelingsproces. Bij mensen kan het plaatselijke wondinfecties en zwellingen van lymfhe-knooppunten (klieren) veroorzaken. De infectie is het gevaarlijkst bij mensen die een lage immuniteit hebben. *M. Avium* wordt overgedragen door inname van voedsel of water dat besmet is door uitwerpselen van dragende vogels. Gevogelte dat door tuberculose besmet is wordt vernietigd. Terwijl de meeste *Mycobacterie*-infecties perfect met een antibioticum kunnen behandeld worden, vormt *M. Avium* hierop een uitzondering. Ze zijn hoogst resistent en vaak moet een operatieve verwijdering van lymfeklieren de ziekte helpen verdrijven. *M. Avium* moet bij vaststelling verplicht aangegeven worden aan Volksgezondheid. Dit geldt ook voor andere overdraagbare ziektes, maar dit is afhankelijk van plaats tot plaats. Wetten zijn dienaangaande nu eenmaal overal anders.

HISTOPLASMOSE

Bepaalde zwammen hebben een voorkeur om zich te ontwikkelen in gronden die verrijkt zijn met vogelmest. *Histoplasma Capsulatum* is er een van. Het wordt ook in verband gebracht met bouwwerven en grotten. Vogels zijn er niet ontvankelijk voor, maar kan wel mensen, honden, katten, vee, schapen, paarden en zoogdieren allerlei besmetten. De incubatietijd bedraagt 7 tot 14 dagen. Meestal vertoont besmetting bij de mens geen symptomen. Wanneer er een ernstige besmetting optreedt: acute longontsteking, griepachtige verschijnselen die weken kunnen aanhouden, koud hebben, pijn in de borst, droge hoest, koorts. De chronische vorm treft vooral mensen van boven de 40 en lijkt op tuberculose. Men krijgt een productieve hoest, gewichtsverlies en kortademigheid. Dergelijke verwickelingen komen het meest voor bij kinderen en oudere mensen. De vorm met verwickelingen dient dringend behandeld te worden, zoniet kan dit fataal aflopen. Overdracht gebeurt door het inademen van sporen van de zwam. De ziekte is niet besmettelijk. De zwam ontwikkelt zich in

gronden die verrijkt zijn met uitwerpselen van vogels of vleermuizen. Verdachte gronden vochtig houden (om stof tegen te gaan) en onstmetten met een formaldehyde is de oplossing. Alhoewel de ziekte verband houdt met vogels, is het toch geen vogelziekte en wordt alsdusdanig ook niet erkend.

CRYPTOCOCCOSIS

Een andere zwam die er de voorkeur aan geeft zich in de grond te onwikkelen is de *Cryptococcus Neoformans*. De incubatieperiode bedraagt naar alle waarschijnlijkheid enkele weken. Infecties worden vastgesteld bij talrijke zoogdieren, maar komen het meest voor bij de mens, paarden, honden en katten. Infecties bij vogels zijn zeldzaam. Overdracht van *Cryptococcosis* gebeurt gewoonlijk door inademing van sporen, alhoewel het ook kan gebeuren via inname. Mensen kunnen de ziekte krijgen door contact met oude duiventillen en uitwerpselen. Bij mensen manifesteert *cryptococcosis* zich als meningitis die voorafgegaan wordt door een longinfectie gepaard met hoest, bloed in het slijm, koorts en algemeen onbehagen. De ziekte gaat vaak over in een chronische toestand. Er is gewoonlijk koorts, hoest, pijn in de borst en het ophoesten van bloederig slijm, gevolgd door hoofdpijn, stijve nek en gezichtsstoornissen. Ook hier is het geen echte vogelziekte omdat de kiemen zich ontwikkelen in de grond e.d. en niet bij de vogels zelf.

CRYPTOSPORIDIOSE

Cryptosporidiose wordt veroorzaakt door de protozoën van het geslacht *Cryptosporidium*. Er zijn drie gekende soorten: *C. Baileyi*, *C. Meleagridis* en een naamloze soort die voorkomt bij kwartels. Het veroorzaakt ademhalingsproblemen bij kippen en kalkoenen. Het kan ook gastroenteritis en diarree veroorzaken. Bij mensen veroorzaakt het darmklachten, misselijkheid en waterige diarree gedurende 3 a 4 dagen. Bij mensen met een lage weerstand, kan het nog erger zijn met een slechte opname van voedingsstoffen en gewichtsverlies als gevolg. De incubatieperiode is 3 a 7 dagen en verspreiding vindt oraal-fecaal plaats.

ALLERGIC ALVEOLITIS

Allergic Alveolitis, ook bekend als duivenkwekerslong, is een van de bekendste vogelziektes. Hier kunnen vooral vogelkwekers in het algemeen attent voor zijn. Het kan acuut, semi-acuut of chronisch voorkomen. Symptomen zijn een verminderde longcapaciteit veroorzaakt door een overgevoelige reactie op veren, veerstof of stof van uitwerpselen. Ontsteking van de longblaasjes is de oorzaak van de reductie. De acute vorm van de ziekte wordt aangestoken door een overdadige blootstelling aan bewuste stoffen, bijvoorbeeld door het intensief schoonmaken van een duiventil of kweekruimte. Symptomen manifesteren zich snel, bestaan uit hoesten, moeilijk ademen, koorts en koude rillingen. Als blootstelling aan de oorzaak op dit punt stopt, zullen de verschijnselen vanzelf verdwijnen en is geen behandeling noodzakelijk. Chronische en in geringe mate blootstelling aan de oorzaak, kan serieuzer zijn, daar de symptomen meestal afgedaan worden als een verkoudheid of een griepje. Besmette personen hebben een chronische droge hoest, zijn humeurig en kunnen gewicht verliezen. Permanente longproblemen kunnen zich ontwikkelen, inclusief longfibrose wat de gasuitwisseling van de longen aantast. Chronische allergische Alveolise kan zich ontwikkelen in minder dan 2 jaar, maar neemt meestal 10 tot 20 jaar in beslag. Patienten waarbij de chronische vorm vastgesteld wordt kunnen vaak niets anders dan elk contact met vogels vermijden. Blootstelling aan zelfs de geringste hoeveelheid veren, veerstof of stof van uitwerpselen kan ernstige ademhalings-

problemen veroorzaken. De ernst van de ziekte kan onder controle gehouden door gebruik te maken van stofmaskers tijdens het schoonmaken van de kweekruimte, kweekkooien. De vogels vaak sproeien en het installeren van een ionisator of een goed verluchtingssysteem kan een stap in de goede richting zijn.

BESLUITEN

Vogelkwekers moeten er zich bewust van zijn dat ze bepaalde ziekten via hun vogels kunnen opdoen. Het aantal besmettingen is eerder aan de lage kant, maar kinderen, oudere mensen en mensen met een verlaagde weerstand dienen voorzichtig te zijn. De meeste ziekten worden overgedragen door de inname van besmet voedsel via de uitwerpselen van de vogels. Dit voorkomen kan alleen maar door een goede hygiëne. Het dragen van een stofmasker bij het poetsen is alleen maar aan te raden. Indien je last hebt van chronische griepachtige kwaaltjes, ga dan te rade bij een arts en vertel er bij dat je vogelkweker bent. Het kan wijzen op een aandoening die van dier op mens is overgegaan.

Dit artikel geschreven door Jacqueline P. Jacob, Jack M. Gaskin, Henry R. Wilson en F. Ben Mather werd u aangeboden door de World Budgerigar Association, verscheen in het American Budgerigar Society Magazine en werd vertaald (met bloed, zweet en tranen) door Guido Santens, lid van de BGC.